

Випуск 1. ВИБОРИ

Нова редакція Закону України „Про телебачення і радіомовлення” на відміну від попередньої не містить окремих правил щодо виборів. У статті 50 „Діяльність телерадіоорганізацій під час виборчого процесу регулюється законодавством про вибори” є лише одна фраза „Особливості діяльності телерадіоорганізацій під час виборчого процесу регулюються законодавством про вибори”.

Разом з цим, в інших статтях закону є дві новели, які пов’язані з виборами та мають значення для телерадіоорганізацій під час виборів 2006 року. Одна новела стосується фінансування, інша – журналістів, які стали кандидатами на виборні посади. За новим законом (стаття 60) „у разі висунення творчого працівника телерадіоорганізації кандидатом на виборні посади він має рівні з іншими кандидатами права у використанні телебачення і радіомовлення.” На думку Інституту медіа права, ця стаття означає, що журналіст, який є кандидатом, не має права з’являтися на екрані як журналіст і може це робити виключно як кандидат у народні депутати чи кандидат на інші виборні посади. Забезпечити рівні права з іншими кандидатами в інший спосіб просто неможливо.

Ще одне дискусійне положення закону міститься у статті 19, що стосується фінансування телерадіоорганізацій: „забороняється будь-яке пряме або опосередковане фінансування телерадіоорганізацій політичними партіями, професійними спілками, релігійними організаціями.” Формою прямого фінансування є спонсорство і воно, відповідно до нового закону, для політичних партій заборонене. Формою непрямого фінансування є, наприклад, політична реклама. Однак, на думку Інституту медіа права, щодо політичної реклами та передвиборної агітації діють інші спеціальні закони, а саме, закони про вибори. На підставі цих законів прямо передбачено, що політична реклама та передвиборна агітація дозволяється у передвиборчий період. Таким чином, на думку Інституту медіа права, заборону політичним партіям прямо чи опосередковано фінансувати телерадіоорганізації слід розуміти як повну заборону на спонсорство політичними партіями та заборону на рекламу політичних партій поза рамками виборчого процесу.

Випуск 2. НАЦІОНАЛЬНІ МОВНИКИ

Нова редакція Закону України „Про телебачення і радіомовлення” передбачає суттєві зміни для національних мовників: Національної телекомпанії України (НТКУ) та Національної радіокомпанії України (НРКУ). Зміни стосуються, у першу чергу, порядку формування керівних органів, порядку затвердження Статуту та юридичного статусу. Слід

відзначити - новий закон робить на практиці НТКУ та НРКУ ближчими до європейських стандартів громадського мовлення.

Такий висновок формується виходячи з того, що тепер Національна телекомпанія України та Національна радіокомпанія України матимуть колегіальні органи управління – громадські ради. Кожна рада складатиметься з 17 осіб; персональний склад ради затверджується Верховною Радою України за таким принципом: 9 осіб – за поданням депутатських фракцій у Верховній Раді України, 4 особи – за поданням Президента України та 4 особи - за поданням загальнодержавних об'єднань громадян, що діють у сфері виробництва і розповсюдження телерадіопрограм. Визначення в законі кола громадських організацій, до речі, є не дуже вдалим. Зараз складно навіть сказати, які саме організації матимуть право пропонувати кандидатів до громадських рад. Потенційно це можуть бути: Спілка журналістів України, Незалежна асоціація мовників, Спілка кінематографістів України.

Найголовніше повноваження громадської ради – визначення кандидатури на посаду керівника відповідно Національної телекомпанії України та Національної радіокомпанії України. При цьому кандидатура вноситься до Верховної Ради України, яка, в свою чергу, робить подання Президенту України. Саме Президент України буде, зрештою, призначати та звільняти керівників НТКУ та НРКУ. На сьогодні Президент України теж призначає та звільняє керівників НТКУ та НРКУ, але робить він це одноособово. За новим законом Президент буде здійснювати призначення разом з громадською радою відповідної компанії та з Верховною Радою України. До речі, і зараз при Національній телекомпанії України існує Наглядова рада, однак цей орган не має жодних повноважень і не збирається роками. Власне, очолює Наглядову раду й досі Дмитро Табачник, а його заступником є Сергій Васильєв.

Інші повноваження громадської ради мають бути визначені у Статуті, який затверджується окремим законом України. Це також є новела закону. Зараз статuti затверджені Кабінетом Міністрів України. Законом змінено організаційно-правову форму НТКУ та НРКУ – відтепер вони державні підприємства. Колізія виникає в тому, що закон не встановлює строків на розробку та затвердження нових статутів, а також на перереєстрацію. Разом з цим, чинний статут вже суперечить закону, тому не зрозуміло чи може ним керуватися організація.

На думку Інституту медіа права, затвердження нових статутів стане важливою процедурою, оскільки до статутів можуть бути включені всі стандарти громадського мовлення.

Випуск 3. РЕДАКЦІЙНІ СТАТУТИ

Нова редакція Закону України „Про телебачення і радіомовлення” передбачає, що до 1 березня 2007 року кожна телерадіоорганізація України повинна затвердити власний редакційний статут і сформувавши редакційну раду. Відповідно до закону редакційний статут телерадіоорганізації – це окремий документ (додатковий до статуту підприємства), який визначає редакційну політику. Статут затверджується власником телерадіоорганізації або уповноваженим ним органом. На жаль, участь трудового колективу у розробці і затвердженні статуту не передбачається. Закон зазначає, що власник телерадіоорганізації не має права втручатися у творчу діяльність телерадіоорганізації в інший спосіб, ніж через внесення змін до редакційного статуту.

Редакційний статут визначатиме порядок роботи журналістів. Закон містить лише загальний перелік питань, які мають бути розкриті у статуті: порядок перевірки інформації, поширення інформації під час виборів, вимоги до розповсюдження конфіденційної інформації, поширення інформації про приватне життя, вимоги до розповсюдження інформації про насильство, вимоги до захисту дітей від негативного впливу інформації, що розповсюджується телерадіоорганізацією, вимоги до дотримання авторських та суміжних прав при розповсюдженні інформації тощо.

Редакційний статут має також передбачати створення редакційної ради, половина складу якої призначається власником телерадіоорганізації або уповноваженим ним органом, а половина обирається творчим колективом телерадіоорганізації. На редакційну раду покладається контроль за дотриманням журналістами редакційного статуту, контроль за дотриманням прав журналістів, вимог щодо заборони цензури та втручання у творчу діяльність телерадіоорганізації. Редакційна рада має навіть право виносити на розгляд органів управління телерадіоорганізації питання про відсторонення від керівництва телерадіоорганізацією або її окремими підрозділами осіб, які порушували редакційний статут та/або вимоги законодавства щодо заборони цензури і втручання у творчу діяльність телерадіоорганізацій.

Закон передбачає, що установчі та/або статутні документи суб'єкта господарювання, який має ліцензію на мовлення або претендує на отримання такої ліцензії, мають передбачати створення у складі органів його управління спеціального наглядового органу редакційної ради. При цьому, відповідно до статті 12 Закону недотримання цих вимог є підставою для недопущення телерадіоорганізації до конкурсу на видачу ліцензії на мовлення, відмови їй у видачі та продовженні ліцензії на мовлення.

Закон вимагає, щоб редакційний статут телерадіоорганізації був оприлюднений, окрім цього, копія редакційного статуту протягом семи днів з часу його прийняття або

внесення змін надсилається до Національної ради. Спосіб оприлюднення редакційного статуту законом не визначається, тому це може бути, наприклад, або публікація, або розміщення тексту в мережі Інтернет на сайті телерадіоорганізації.

Випуск 4. ПРОЗОРИСТЬ ВЛАСНОСТІ

Нова редакція Закону України „Про телебачення і радіомовлення” встановлює деякі нові правила щодо прозорості медіа власності. Серед новел, зокрема, є визначення власника телерадіоорганізації, яке подається у статті 1 Закону. За Законом власник телерадіоорганізації – це „фізична або юридична особа, яка набула права власності на телерадіоорганізацію або на частку її статутного фонду шляхом заснування чи в інший передбачений законодавством спосіб”. Фактично, власник прирівнюється до засновника або іншого учасника. Таке визначення лише дозволяє стверджувати, що власник визначений, але воно ніяк не вказує на людину, яка реально контролює телерадіоорганізацію.

Серед позитивних моментів нової редакції Закону можна з упевненістю назвати наявність положень щодо прозорості діяльності телерадіоорганізацій. Так, відомості про телерадіоорганізації, які отримали ліцензії на мовлення або зареєструвалися як суб'єкти інформаційної діяльності, вносяться до Державного реєстру телерадіоорганізацій України, який веде Національна рада. Доступ до Державного реєстру телерадіоорганізацій України є вільним. Порядок користування зазначеним реєстром і розмір плати за надання письмової інформації щодо даних з нього встановлюються Національною радою.

Національна рада, відповідно до Закону, розміщує відомості Державного реєстру телерадіоорганізацій України на веб-сайті та двічі на рік публікує їх в офіційному бюлетені Національної ради. Серед відомостей, що вносяться до Державного реєстру, є відомості про засновника (засновників) та власника (власників) телерадіоорганізації (для юридичних осіб - назва, юридична адреса, банківські реквізити, а для фізичних осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса) і відомості про розподіл часток статутного фонду (для акціонерного товариства - повний список акціонерів, які володіють пакетами акцій розміром більш як 5 відсотків). Новелою є поява серед відомостей, що оприлюднюються, даних про особовий склад керівних і наглядових органів телерадіоорганізації: керівника організації, складу ради директорів, складу наглядової ради тощо (для кожної з осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса).

Таким чином, за Законом інформація про телерадіоорганізації стала доступнішою. Однак на практиці мало що змінилося. По-перше, Національна рада офіційно відмовляє в

наданні відкритої інформації, мотивуючи це тим, що вона ще не встановила порядок її надання. По-друге, розміщення на веб-сайті відомостей Державного реєстру телерадіоорганізацій України всупереч закону не здійснене, так само як і не було зроблено їх публікації. А по-третє, частиною інформації Національна рада просто не володіє (наприклад, про особовий склад керівних і наглядових органів), оскільки старий закон не вимагав від телерадіоорганізацій її надавати.

Інститут медіа права здійснює інформаційну просвітницьку кампанію, спрямовану на інформування широкого кола осіб про нову редакцію Закону України „Про телебачення і радіомовлення”, яка була прийнята Верховною Радою України 12 січня 2006 року та набрала чинності з 1 березня 2006 року після опублікування в „Офіційному віснику України”.